

Урок 1. Вступ. Роль і місце літератури в житті нації. Розвиток літератури. Творча індивідуальність митця

Мета: з'ясувати роль і місце літератури в житті нації; дослідити розвиток літератури, значення творчої індивідуальності митця; визначити особливості аналізу твору як в історичному, так і в естетичному контекстах; розвивати естетичні читацькі смаки, уміння сприймати тексти художньої літератури та аналізувати його, спостерігати, узагальнювати, робити висновки; формувати кругозір, світогляд; виховувати поважне ставлення до національної художньої літератури, її митців; прищеплювати любов до книги як джерела знань.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Засоби навчання: виставка книжок художньої, навчальної, довідкової літератури; портретна галерея українських письменників, творчість яких вивчається в 9 класі.

Епіграфи до уроку:

Життя коротке, мистецтво вічне.

Гінтократ

Література — це храм, куди можна ввійти лише з чистою совістю й благородними намірами.

Ф. Шіллер

Перебіг уроку

I. Організаційний етап.

Забезпечення емоційної готовності до уроку.

II. Актуалізація опорних знань.

Бесіда за питаннями.

- Що вам відомо про художню літературу як вид мистецтва?
- Які переваги вона має порівняно з іншими видами мистецтва?
- Як художні твори впливають на розвиток і виховання людини?
- Чи можемо ми пишатися українськими митцями слова? Назвіть тих, які вам найбільше подобаються.
- Які твори художньої літератури, на ваш погляд, є популярними й актуальними?
- Умотивуйте, чи складно бути письменником. Що необхідно знати людині-митцю для написання творів?
- Що зображує майстер слова у своїх творах? (*Важливі характерні події, явища, риси вдачі людей, змальовує словами художні образи*).
- Чому художній твір, на ваш погляд, — носій загальнолюдських цінностей?
- Як твори літератури пов'язані з національним вихованням українців?
- Дослідіть, як сучасна література впливає на формування морально-естетичних, ідейно-світоглядних і громадських позицій школярів. Свої думки узагальніть.

III. Повідомлення теми, мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Вступне слово вчителя.

Книга є альфою та омегою будь-якого знання, початком кожної науки.

С. Цвейг

Прочитати десять тисяч книжок — усе одно, що зробити подорож за десять тисяч верст.

Китайське прислів'я

Сьогодні ми вирушаємо в нову цікаву подорож «Шляхами літератури 9 класу». Сподіваюсь, вам вона дуже сподобається. Ви ознайомитеся із творчістю нових письменників, зразками усної народної творчості, пізнаєте чимало корисного й необхідного.

Книга — це мудрий, розважливий, найвірніший наш друг, який супроводжує нас упродовж усього життя. Вона вселяє в нас любов до рідної України, повагу до інших народів, інтерес до їхньої культури, виховує почуття патріотизму.

Тож пропоную вам зробити нашу мандрівку захопливою. Для цього необхідно вдумливо читати художні твори, удосконалювати вміння грамотно висловлювати власні думки, почуття, спостереження, виявляти активність, бажання пізнавати нове й цікаве.

Хочу, щоб вивчення художнього твору стало для вас святом душі, душевним відпочинком. Література робить людину інтелігентною, розвиває в ній почуття краси, служить провідником в інші епохи, розкриває серця людей, робить мудрішими. Але все можливе лише тоді, коли ви читаєте.

Тож пропоную збирати перлини мудрості. Нехай вам щастить!

IV. Сприймання та засвоєння учнями навчального матеріалу.

Запис плану уроку (у зошитах).

1. Роль і місце літератури в житті нації.
2. Розвиток української літератури.
3. Творча індивідуальність митця.
4. Художній твір — нова естетична дійсність, що «вбирає» свій час і є носієм загальнолюдських цінностей.
5. Аналіз твору в історичному та естетичному контекстах.

Інтерактивна вправа «Мозковий штурм».

- Яке значення художньої літератури для розвитку особистості?
- Як ви розумієте епіграфи до уроку?

Учитель. Вирушаємо в захопливу подорож океаном української літератури та зробимо зупинки на його просторах.

Зупинка перша

1. Роль і місце літератури в житті нації.

Слово «література» походить від латинського *litera* — «буква». Пряме значення цього слова — те, що написано буквами. Пізніше воно набуло трохи іншого змісту: література — це те, що створене письменниками й записане на папері.

Українська література на всіх етапах її розвитку була тісно пов'язана з життям нації: відбивала її побут, звичаї, мораль, безпосередньо відгукувалася на болі трудівників та їхнє прагнення до ліпшого життя.

Проте роль художньої літератури ніколи не зводилася до звичайного, хай і найповнішого відзеркалення життя. Краща частина нашої літератури, пов'язана з національно-визвольною боротьбою, завжди окрилювала наш народ передовими суспільними ідеалами, відкривала йому очі на те, хто його друг, а хто ворог. Провідні українські письменники І. Котляревський, Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, М. Коцюбинський та багато інших були полум'яними трибунами і художнім словом указували народові шлях до правди, щастя й волі, вели його за собою.

Зупинка друга

2. Розвиток української літератури.

У своєму розвитку література пройшла великий шлях становлення, який можна поділити відповідно до особливостей кожного етапу на такі періоди:

1. Давня література (X — перша половина XVIII ст.)
2. Нова українська література (друга половина XVIII — початок XIX ст.)
3. Література другої половини XIX — початку XX ст.
4. Література XX — початку XXI ст.

Історико-літературний процес поділяється на:

- давню літературу (XI–XV ст.);
- стару літературу (XVI–XVIII ст.);
- нову літературу (XIX — поч. XX ст.):
  - а) перших десятиліть XIX ст.;
  - б) 40–60-х років XIX ст.;
  - в) початку 70–90-х років XIX ст.;
  - г) кінця XIX — початку XX ст.;
- новітню (XX ст.);
- сучасну (теперішній час).